

การศึกษาองค์ความรู้ทางการแพทย์พื้นบ้านล้านนา : กรณีศึกษาหมอปิ่นแก้ว ต้นนวล

อภิธานศัพท์
จาก
มีรภัทรวัดใจ ม.มพค

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. ๒๕๔๒

ISBN ๙๗๔-๖๖๒-๗๗๖-๗

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

Copyright by Mahidol University

๓๕๓๖๓๕๘ LCCS/M : สาขาวิชา : วัฒนธรรมศึกษา ; ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)

คำสำคัญ : องค์ความรู้ / การแพทย์พื้นบ้านล้านนา / หมอปิ่นแก้ว ดันนวล

รชัชชัย เทียนงาม : การศึกษาองค์ความรู้ทางการแพทย์พื้นบ้านล้านนา : กรณีศึกษาหมอ
ปิ่นแก้ว ดันนวล (THE STUDY OF HEALING KNOWLEDGE OF "LANNA"
TRADITIONAL MEDICINE : A CASE STUDY OF DOCTOR PINKAEW TUN-NUAN)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : เสวภา พรศิริพงษ์ ศศ.บ., สม.ม., พรทิพย์ อุกุภรัตน์ ศศ.บ.,
ศศ.ม. ๑๕๕ หน้า ISBN ๙๗๔-๖๖๒-๗๖๖-๗

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้ทางการแพทย์พื้นบ้านล้านนา
และศึกษาปัจจัยที่มีส่วนหล่อหลอมองค์ความรู้ทางการแพทย์พื้นบ้านล้านนา โดยศึกษาผ่านหมอ
ปิ่นแก้ว ดันนวล หมอพื้นบ้านล้านนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาในเชิง
มานุษยวิทยาการแพทย์ ใช้รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสำรวจ การสังเกตการณ์
การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์ระดับลึก ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล ๖ เดือน
ตั้งแต่พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ถึง เมษายน ๒๕๔๑

ผลการศึกษาพบว่าองค์ความรู้ทางการแพทย์พื้นบ้านล้านนาของหมอปิ่นแก้ว ดันนวล เชื่อว่า
ร่างกายประกอบด้วยธาตุและส่วนประกอบของธาตุ ส่วนสาเหตุของการเกิดโรค มีทั้งสาเหตุจาก
ธรรมชาติและสาเหตุจากสิ่งเหนือธรรมชาติ โรคที่มีสาเหตุจากธรรมชาติเกิดจากเชื้อขาง ซึ่งเป็น
สาเหตุของการเกิดโรค และหมอยังใช้เชื้อขางในการอธิบายโรค การเกิดโรคที่มีสาเหตุจากสิ่ง
เหนือธรรมชาติเกิดจาก ผีทำ การใช้คาถาอาคม ทำผิดขนบธรรมเนียมประเพณี ขวัญหาย
เคราะห์หรือชะตาตกอยู่ในช่วงเคราะห์ร้าย และเป็นไปตามกฎแห่งกรรมหรือกรรมเก่า วิธีการ
รักษาโรคตามทฤษฎีมีหลายรูปแบบ เช่น การหลีกเลี่ยงปัจจัยที่ทำให้โรครุนแรงขึ้น การใช้ยา
การรับประทานอาหารที่เหมาะสม การใช้กิจกรรมต่าง ๆ (เช่น การนวด การออกกำลังกาย)
การใช้เวทมนตร์หรือคาถาอาคม และการประกอบพิธีกรรม

ปัจจัยที่มีส่วนหล่อหลอมองค์ความรู้ทางการแพทย์ของหมอปิ่นแก้ว ดันนวล มี ๒ ปัจจัย คือ
(๑) ปัจจัยภายใน ได้แก่ การเกิดในตระกูลหมอพื้นบ้าน การมีโอกาสได้ใช้องค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง
และ (๒) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้มีโอกาสพบปะนักวิชาการกลุ่มต่าง ๆ ทำให้สามารถปรับ
องค์ความรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์แบบแผนของโรคที่เปลี่ยนแปลงไป

3936358 LCCS/M : MAJOR : CULTURAL STUDIES : M.A. (Cultural Studies)

KEY WORDS : KNOWLEDGE / LANNA TRADITIONAL MEDICINE / DOCTOR
PINKAEW TUN-NUAN

THAWATCHAI THIEN-NGAM : THE STUDY OF HEALING KNOWLEDGE OF
“LANNA” TRADITIONAL MEDICINE : A CASE STUDY OF DOCTOR PINKAEW
TUN-NUAN. THESIS ADVISORS : SAOWAPA PORNSIRIPONG, B.A.,M.A., PORNTIP
USUPARAT, B.A.,M.A. 199 p. ISBN 974-662-776-7

The purpose of this research is to study the knowledge of healing, and the factors contributing to this knowledge of Doctor Pinkaew Tun-nuan, a Lanna folk healer residing in Maetang, Chiangmai. It was an anthropological study, using qualitative research, conducted through survey, informal interviews, intensive interviews and participatory observation. Time used for information collection was about six months, from November 1997 to April 1998.

This study concludes that the healing knowledge of Doctor Pinkaew Tun-nuan is based on the understanding that the body is a combination of elements and components. The doctor perceived that disease was caused by both natural and supernatural acts. The doctor explained that the cause of natural disease can be explained through the symbol “Kang”. Causes of supernatural illness included the use of magic, actions by spirits, violating traditions, “soul loss”, and fate (Karmic causes). Methods of therapy included avoiding factors that aggravate the diseases, using herb medicine, eating good food, massage, exercise, and using magic and ceremonies.

There are two kinds of the factors that contribute to the healing knowledge of Doctor Pinkaew Tun-nuan : (1) interior factors, such as birth in a family with a tradition of folk healing, and chances to use and develop knowledge ; (2) exterior factors such as chances to meet many people and other kinds of healing professionals to develop and adjust medical knowledge in order to adapt to the changing disease conditions of patients. These factors contribute to a doctor’s knowledge of disease progression, and new disease situation.